

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΙΝΑΙ Η ΜΟΝΗ ΛΥΣΗ

Δεκαεπτά Προτάσεις για μία Νέα Αναπτυξιακή Στρατηγική

Κώστας Αζαριάδης, Γιάννης Μ. Ιωαννίδης, και
Χριστόφορος Α. Πισσαρίδης

6 Οκτωβρίου 2010

Περίληψη

Οι υπογράφωντες αυτό το άρθρο αυτό πιστεύουν ότι τα μέτρα δημοσιονομικής λιτότητας και οικονομικής μεταρρύθμισης του Μνημονίου είναι απαραίτητα σαν πρώτο βήμα. Αλλά πρέπει να συνοδευθούν από ισχυρότατο πρόγραμμα αναπτυξιακής πολιτικής ώστε να απομακρύνουν την χώρα από φαύλο κύκλο μειούμενης παραγωγής, αυξανόμενης ανεργίας και εξαπλούμενων χρεωκοπειών. Προτείνουμε λοιπόν δεκαεπτά μέτρα τα οποία θα έχουν διττό αποτέλεσμα. Πρώτο, θα αυξήσουν τον ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης κατά τουλάχιστον 4% τον χρόνο, επιτρέποντας έτσι στην Ελλάδα όχι μόνο να ικανοποιήσει τις δανειακές της υποχρεώσεις, αλλά κάνοντας βαθείς τομές, να βελτιώσει σημαντικά την παραγωγικότητα και την διεθνή ανταγωνιστικότητα της και να μπει σε σταθερή τροχιά ευημερίας. Και δεύτερον, θα αντιστρέψουν τις προσδοκίες και του Ελληνικού λαού και της διεθνούς κοινής γνώμης για το μέλλον της χώρας.

Βαθείς τομές στην οργάνωση της παραγωγής, την διοίκηση και την κοινωνική δομή θα μεταφέρουν το κύριο βάρος της οικονομικής ανάπτυξης από τον δημόσιο στον ιδιωτικό τομέα, θα περιορίσουν τα μονοπωλιακά προνόμια, θα καταργήσουν τις πολιτικές δυναστείες και θα περιορίσουν την εξουσία των εργατικών συνδικάτων. Η κεντρική κυβέρνηση θα παραμείνει υπεύθυνη μόνο στους χώρους της δικαιοσύνης, άμυνας και προστασίας του πολίτη, κοινωνικής δικαιοσύνης και αναδιανομής και υποδομών.

Οι μεταρρυθμίσεις που προτείνουμε επιδιώκουν ώστε μέσα σε μία δεκαετία από την εφαρμογή τους να αυξηθεί η παραγωγικότητα από το 80% στο 120% της μέσης στην ΕΕ-27, δηλαδή στο επίπεδο των ευπόρων μελών της ΕΕ, και το εθνικό εισόδημα από 240 σε 425 δις. Ευρώ, και να δημιουργηθούν 1,2 εκατομμύρια νέων θέσεων εργασίας στο ιδιωτικό τομέα, έτσι να απασχοληθούν 800 χιλιάδες νέοι και να απορροφηθούν 400 χιλιάδες εργαζόμενοι στον δημόσιο τομέα οι οποίοι θα πλεονάζουν. Τέτοια βελτίωση της παραγωγικότητας απαιτεί μαζικές επαναστατικές παρεμβάσεις σε τέσσερες στυλοβάτες της εθνικής οικονομίας: (α) Διαφθορά και δημόσια διοίκηση· (β) υποδομές και ανθρωπίνι πόροι· (γ) αγορές και ανταγωνισμός· και (δ) ασφαλιστικό, φορολογία και δημόσιο χρέος.

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΙΝΑΙ Η ΜΟΝΗ ΛΥΣΗ

Δεκαεπτά Προτάσεις για μία Νέα Αναπτυξιακή Στρατηγική¹

Κώστας Αζαριάδης, Πανεπιστήμιο Washington, Στ. Λούις, Γιάννης Μ. Ιωαννίδης, Πανεπιστήμιο Tufts, και Χριστόφορος Α. Πισσαρίδης, LSE

1. ΥΠΑΡΧΕΙ ΕΛΠΙΔΑ;

Η φρικτή περίοδος που περνάει ο μέσος Έλληνας αυτήν την στιγμή μας φέρνει μπρος στο δίλημμα μεταξύ της *αρετής* και της *κακίας*. Ο δρόμος της κακίας είναι η *εύκολη* διέξοδος: κάνουμε αρκετές μεταρρυθμίσεις για να πεισθούν οι πιστωτές μας να εγκρίνουν τις εκταμιεύσεις και συνεχίζουμε όπως πριν, αλλά με μειωμένο εισόδημα κατά 25%. Επιστρέφουμε ουσιαστικά στα επίπεδα του 1990, και στην αντίστοιχη ποιότητα ζωής. Ο δημόσιος τομέας θα παραμείνει υπερφύης και διεφθαρμένος, τα παιδιά μας θα ταλανίζονται σε ένα κακό εκπαιδευτικό σύστημα, οι ασθενείς και οι ηλικιωμένοι θα υφίστανται ιατρική περίθαλψη επιπέδου τρίτου κόσμου, και οι νέοι δεν θα βρίσκουν εργασία. Όλα αυτά είναι δυστυχώς εύκολα να τα φανταστούμε, καθώς και το ότι η χώρα θα εξακολουθεί να είναι υπό τον ζυγό ενός σε μεγάλο βαθμό διεφθαρμένου πολιτικού κόσμου και των ομάδων συμφερόντων που εξυπηρετεί. Για αυτούς που επιθυμούν κάτι καλύτερο υπάρχουν οι εναλλακτικές λύσεις αφομοίωσης ή μετανάστευσης.

Ο δρόμος της *αρετής* είναι η *δύσκολη* επιλογή της άπορριψης οργανωμένων συμφερόντων και πολιτικών δυναστειών, της ενισχυση όλων που επιθυμούν διακαώς να σπουδάζουν, να εργάζονται και να παράγουν δημιουργώντας πλούτο για τον εαυτό τους και την κοινωνία και ζώντας αξιοπρεπώς. Η επιλογή είναι δύσκολη διότι όλοι (άτομα, επιχειρήσεις, κυβερνήσεις) πρέπει τελικά να δουλέψουν πιο σκληρά και να μάθουν να συμπεριφέρονται σαν να ζουν σε μία διαφορετική κοινωνία, ας πούμε σαν αυτήν της Κύπρου, της Φινλανδίας, της Γερμανίας. Η επιλογή είναι ακόμα πιο δύσκολη διότι τα οργανωμένα συμφέροντα δεν θα ενδώσουν χωρίς προηγουμένως να αντισταθούν σε πλατείες, δρόμους και λιμάνια, χωρίς συσκοτισμούς, καταλήψεις, σπασμένα τζάμια, πυρπολήσεις αυτοκινήτων και απεργειακά κύματα.

Υπεράνω όλων, *αρετή* σημαίνει να εξασφαλίσουμε για τα παιδιά μας ένα μέλλον στην χώρα τους. Έχει απομείνει άραγε αρκετή *αρετή* στην Ελλάδα;

Οι υπογράφωντες το άρθρο αυτό πιστεύουν ότι έχει. Τα μέτρα δημοσιονομικής λιτότητας και οικονομικής μεταρρύθμισης του Μνημονίου είναι απαραίτητα σαν πρώτο βήμα. *Αλλά πρέπει να συνοδευθούν από ισχυρότατο πρόγραμμα αναπτυξιακής πολιτικής* ώστε να απομακρύνουν την χώρα απο φαύλο κύκλο μειούμενης παραγωγής, αυξανόμενης ανεργίας και εξαπλούμενων χρεωκοπειών. Προτείνουμε λοιπόν δεκαεπτά μέτρα τα οποία θα έχουν διττό αποτέλεσμα. Πρώτον, όταν ολοκληρωθούν, θα αυξήσουν τον

¹ Ευχαριστούμε τους Δημήτρη Βαγιανό (LSE), Νίκο Βέττα (Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών), Κώστα Μεγήρ (UCL, IFS, και Πανεπιστήμιο Yale), και Χάρη Ντέλλα (Πανεπιστήμιο Βέρνης) οι οποίοι συνέβαλαν με υποδείξεις αλλά δεν ευθύνονται για το κείμενο αυτό.

ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης κατά τουλάχιστον 4% τον χρόνο, επιτρέποντας έτσι στην Ελλάδα όχι μόνο να ικανοποιήσει τις δανειακές της υποχρεώσεις, αλλά κάνοντας *βαθειές* και *πρωτάκουστες* τομές να βελτιώσει σημαντικά την παραγωγικότητα και την διεθνή ανταγωνιστικότητα της και να μπει σε σταθερή τροχιά ευημερίας. Και δεύτερον, όντας πιστευτά θα αντιστρέψουν τις προσδοκίες και του Ελληνικού λαού και της διεθνούς κοινής γνώμης για το μέλλον της χώρας.

Η πλέον κραυγαλέα από τις αδυναμίες της Ελληνικής οικονομίας είναι ότι το 2009 οι Έλληνες κατανάλωσαν 12% πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ, ενώ το εισόδημα τους ήταν 5% κάτω του μέσου όρου, η παραγωγικότητα της εργασίας 20% χαμηλότερη, και μόνο το 39% των κατοίκων εργάζονταν σε αντίθεση με 43% στην ΕΕ. Ελλειματικά ισοζύγια, μεταβιβάσεις από την ΕΕ καθώς και εξωτερικά δάνεια χρηματοδοτούσαν την υψηλή κατανάλωση μέχρις ότου στέρεψαν. Η δραματική ύφεση που ακολούθησε χαμηλώνει τα εισοδήματα των Ελλήνων από 22 χιλ. Ευρώ κατά κεφαλή σε 17-18 χιλ., στο επίπεδο δηλαδή που αναλογεί στην παραγωγικότητα και απασχόληση της χώρας. Μισθοί και συντάξεις θα μειωθούν κατά 25%. Η απασχόληση στον ιδιωτικό τομέα θα μειωθεί κατά 800.000. *Χωρίς δραστικά αναπτυξιακά μέτρα, τα εισοδήματα θα κατέβουν από 95% της ΕΕ-27 σε περίπου 72%. Η Ελλάδα θα γίνει Σλοβακία. Και, η κοινωνική μας δομή θα κλονιστεί.*

Τόσο βαθειές αδυναμίες μπορούν να αντιμετωπισθούν μόνον με βαθειές καινοτομίες στην οργάνωση της παραγωγής, την διοίκηση και την κοινωνική δομή, οι οποίες θα μεταφέρουν το κύριο βάρος της οικονομικής ανάπτυξης από τον δημόσιο στον ιδιωτικό τομέα, θα περιορίσουν τα μονοπωλιακά προνόμια, θα καταργήσουν τις πολιτικές δυναστείες και θα περιορίσουν την εξουσία των εργατικών συνδικάτων. Η κεντρική κυβέρνηση θα παραμείνει υπεύθυνη μόνο στους χώρους της δικαιοσύνης, άμυνας και προστασίας του πολίτη, υποδομών, ισότητας και κοινωνικής δικαιοσύνης. Οι προτάσεις μας είναι *ριζοσπαστικές* (μερικές απαιτούν συνταγματική αναθεώρηση), και φυσικά θα τύχουν ηχηρών αντιδράσεων από πλήθος οργανωμένων συμφερόντων. Στην συνέχεια του κειμένου αυτού στηρίζομαστε στην οικονομική επιστήμη για να εξηγήσουμε πως τα μέτρα που προτείνουμε θα ωφελήσουν το μέσο Ελληνικό νοικοκυριό και την εθνική οικονομία.

Οι αλλαγές αυτές στοχεύουν, μέσα σε μία δεκαετία από την εφαρμογή τους, να αυξηθεί η παραγωγικότητα της εργασίας από το 80% στο 120% της μέσης παραγωγικότητας στην ΕΕ-27, δηλαδή στο επίπεδο των ευπόρων μελών της Ένωσης, ν' ανεβάσουν το εθνικό εισόδημα από 220 σε 425 δις. Ευρώ, και να δημιουργήσουν 1,2 εκατομμύρια νέων θέσεων εργασίας στο ιδιωτικό τομέα, απασχολώντας 800 χιλιάδες νέους και απορροφώντας 400 χιλιάδες πλεονάζοντες εργαζόμενους από τον δημόσιο τομέα. Τέτοια βελτίωση της παραγωγικότητας απαιτεί μαζικές παρεμβάσεις σε τέσσερες στυλοβάτες της εθνικής οικονομίας: (α) διαφθορά και δημόσια διοίκηση· (β) υποδομές και ανθρωπίνους πόροι· (γ) αγορές και ανταγωνισμός· και (δ) ασφαλιστικό, φορολογία και δημόσιο χρέος.

Πλατειά αποδοχή των τολμηρών προτάσεων μας θα ενσπείρει εμπιστοσύνη στο μέλλον της Ελλάδος μεταξύ επενδυτών και πιστωτών διεθνώς, δίνοντας έτσι το έναυσμα για

ενάρτετο κύκλο εισερχομένων κεφαλαίων, ξένων επενδύσεων, και βελτιωμένων ορών δανεισμού. Επιδιώκουμε να πείσουμε την κοινή γνώμη ότι ριζοσπαστικές λύσεις είναι αναπόφευκτες, περιγράφουμε τις στρατηγικές που απαιτούνται και σκιαγραφούμε τους κινδύνους που μας απειλούν εάν δεν υιοθετηθούν.

2. ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗΣ

Αναπτυξιακές στρατηγικές, ιδιαίτερα όταν είναι ριζοσπαστικές, είναι αδύνατον να επιτύχουν εκτός εάν η εσωτερική και διεθνής κοινή γνώμη πεισθούν ότι τα δύο μεγάλα Ελληνικά κόμματα, τα οποία ουσιαστικά θα κληθούν να εφαρμόσουν τόσο φιλόδοξες αλλαγές, έχουν ενστερνισθεί την πάταξη της διαφθοράς και την θεραπεία της εφιαλτικής ανεπάρκειας του δημόσιου τομέα. Το κοινό θα πεισθεί ότι πραγματικές αλλαγές βρίσκονται καθ' οδόν *εάν δει σε ένα χρόνο πραγματικά πρωτάκουστα για την Ελλάδα*. Εύστοχα παραδείγματα θα ήταν κατακλυσμός μεγάλων δημοσίων έργων, ενδείξεις ότι ο Ελληνικός πολιτικός κόσμος είναι πραγματικά προετοιμασμένος να στερηθεί μερικά από τα προνόμια του, και φυλάκιση καποιων κραυγαλέων σφετεριστών δημοσίου χρήματος. Στην συνέχεια παρουσιάζονται οι δεκαεπτά συγκεκριμένες προτάσεις μας σε ενότητες που αντιστοιχούν στους τέσσερες στυλοβάτες.

Πρόταση 1: Μετά από συνολική θητεία δώδεκα ετών, οι βουλευτές συνταξιοδοτούνται αναγκαστικά και στην συνέχεια αποκλείονται από οποιοδήποτε αξίωμα ή μισθωτή εργασία στον ευρύτερο δημόσιο τομέα.

Η πρόταση αυτή επιδιώκει να αποθαρρύνει την πολιτική σαν διά βίου σταδιοδρομία και να ενισχύσει την συνεχή ανανέωση του πολιτικού κόσμου.

Πρόταση 2: Κοινοπραξίες κατασκευαστικών εταιρειών, ιδιωτών επενδυτών και άλλων αναλαμβάνουν εκτέλεση και συντήρηση συγχρόνων δικτύων αυτοκινητοδρόμων, λιμένων, αεροδρομίων, σταθμών και λιμένων αναψυχής. Καταβάλλουν το κόστος κατασκευής έναντι αποκλειστικής και αφορολόγητης εκμετάλλευσης για 30 χρόνια.

Πρόταση 3: Σφετερισμοί, δωροδοκίες και άλλες σοβαρές καταχρήσεις δημοσίων πόρων χαρακτηρίζονται ως ιδιώνυμα αδικήματα για πολιτικούς, ηγέτες εργατικών σωματείων και επιχειρήσεων, και υψηλά ισταμένους δημόσιους λειτουργούς. Η διώξη τέτοιων αδικημάτων δεν παραγράφεται και εκδικάζεται μέσα σε ένα χρόνο από ειδικά διοικητικά δικαστήρια. Οι ένοχοι τιμωρούνται με σοβαρά πρόστιμα, στέρηση σύνταξης και φυλάκιση.

3. ΔΙΑΦΘΟΡΑ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

Τα στοιχεία είναι τρανταχτά: η διαφθορά είναι απανταχού στην δημόσια διοίκηση και χειροτερεύει συνεχώς. Η Παγκόσμια Τράπεζα κατατάσσει την Ελλάδα 81^η από 202 χώρες στην παταξη της διαφθορας. Η Διεθνής Διαφάνεια την ταξινομεί σαν χειρότερη

μεταξύ των ΕΕ-27 το 2009, με δείκτη 3,8 (και άριστα το 10). Η Κύπρος το 2009 είχε 6,6 και η Ελλάδα το 1997 είχε 5,3!

Οι συνέπειες για την Ελληνική οικονομία είναι καταστρεπτικές: Σύμφωνα με μελέτες της Διεθνούς Τράπεζας και από τους Mauro (1995) και Kaufmann (2010), η διαφθορά διπλασιάζει το δημοσιονομικό έλλειμμα, επιτρέπει το 25% των φόρων να διαφεύγει, αποθαρρύνει τις επενδύσεις, αυξάνει την ανισότητα, και επιβραδύνει την οικονομική ανάπτυξη. Π.χ., εάν ο δημόσιος τομέας ήταν τα τελευταία 10 χρόνια όσο παραγωγικός είναι σήμερα αυτός της Κύπρου, τότε το μέσο οικογενειακό εισόδημα θα ήταν 13% μεγαλύτερο. Εάν η διαφθορά είχε μείνει στο επίπεδο του 1997, τα εισοδήματα σήμερα θα ήταν 8% μεγαλύτερα. Εκτιμούμε ότι ο ετήσιος ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης θα αυξανόταν κατά 1% εάν η Ελλάδα καταπολεμούσε την διαφθορά όσο η Κύπρος.

Οι ωφέλειες από καλύτερη διοίκηση θα είναι μεγαλύτερες εάν, πέραν της Πρότασης 3, μειωθεί η απασχόληση στον δημόσιο τομέα. Ο δημόσιος τομέας σε οικονομίες που έχουν επιδείξει ταχύρρυθμη ανάπτυξη αποσχολεί μικρότερο ποσοστό του εργατικού δυναμικού, π.χ., Βραζιλία και Τουρκία 11%, Ισπανία και Κύπρος 15%, και Ιρλανδία 22%, έναντι 25% στην Ελλάδα. Συνιστούμε βαθμιαία μείωση από το 25% που είναι τώρα στο 15%, μέχρι το 2015, με παράλληλη αύξηση των αμοιβών των δημοσίων υπαλλήλων και παροχή ισχυρών κινήτρων για αποτελεσματική και πλέον χρηστή διοίκηση.

Πρόταση 4: Επιλέγονται, με ανοιχτές διαδικασίες, εταιρείες λογισμικού οι οποίες αναλαμβάνουν να εκσυγχρονίσουν όλες τις δημόσιες υπηρεσίες το τάχιστο δυνατό και να τις συμβουλεύουν για πέντε χρόνια.

Εκτιμούμε ότι το κόστος αυτής της πρότασης είναι 5 δις. ευρώ.

Πρόταση 5: Η απασχόληση στον γενικό δημόσιο τομέα μειώνεται διαδοχικά από 1100 σε 700 χιλιάδες με πώληση όλων των δημοσίων επιχειρήσεων και κατανέμεται με ορθολογικά κριτήρια. Δημόσιοι υπάλληλοι που πλεονάζουν παίρνουν αναγκαστική άδεια με 80% των αποδοχών τους για 3 χρόνια, 60% για τα επόμενα δύο, καθώς και τις αναλογούσες ασφαλιστικές εισφορές. Άτομα άνω των 55 ετών υπόκεινται σε ειδική μεταχείριση.

Εκτιμούμε ότι έτσι οι αμοιβές στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, που αντιστοιχούν σε 13,9% το ΑΕΠ, δηλ. 33,5 δις. ευρώ, θα μειωθούν στο 12,7% στο διάστημα 2011-2013, 10,8% στο 2014-15 και 10,3% στο 2016 και μετέπειτα. Συνολικά, οι ετησίες αμοιβές στο δημόσιο θα μειωθούν κατά 8,6 δις. Ευρώ, επιτρέποντας έτσι στην κυβέρνηση να αυξήσει τους μισθούς αυτών που παραμένουν.

Πρόταση 6: Προαγωγές στο δημόσιο γίνονται αξιοκρατικά, και επιβλέπονται από επιτροπές προισταμένων και τον Γενικό Επιθεωρητή Διοίκησης. Οι απολαβές των κατωτέρων υπαλλήλων αυξάνονται κατά 50% πάνω από τον πληθωρισμό σε 5 χρόνια. Οι απολαβές των υψηλά ισταμένων υπαλλήλων που εμπίπτουν στις διατάξεις της Πρότασης 3 διπλασιάζονται μέχρι το 2015.

Πρόταση 7: Το γραφείο του Γενικού Επιθεωρητή Διοίκησης επιβλέπει και αξιολογεί το έργο όλων των κρατικών υπηρεσιών και λογοδοτεί στο κοινό.

Εκτιμούμε ότι οι αυξήσεις απολαβών θα κοστίζουν 10,8 δις. ετησίως μέχρι το 2015, οπότε οι συνολικές αμοιβές των 700 χιλ. δημοσίων υπαλλήλων θα έχουν φθάσει στα 40 δις., δηλαδή 6,5 δις. περισσότερο από σήμερα.

4. ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΙ ΠΟΡΟΙ

Η Ελλάδα υστερεί σε κάθε είδους υποδομές, δηλ. σιδηροδρόμους, αυτοκινητοδρόμους, λιμένες και αεροδρόμια. Το δημόσιο κεφάλαιο υστερεί έναντι των ΕΕ-27 και είναι συγκρίσιμο με αυτό του τρίτου κόσμου. Η χώρα μας, με 2,9% της έκτασης και 2,2% του πληθυσμού της ΕΕ έχει απηρχαιωμένο σιδηροδρομικό δίκτυο με μήκος στο 1% της ΕΕ, το ήμισυ των αυτοκινητοδρόμων της Πορτογαλλίας, 0,8% των αεροπορικών μεταφορών της ΕΕ και λιγότερο από 5% των θαλασσίων μεταφορών της Ευρώπης.

Όλες οι μελέτες δείχνουν ότι επενδύσεις σε μεταφορές και επικοινωνίες είναι απαραίτητες για την οικονομική ανάπτυξη. Εάν η εφαρμογή της Πρότασης 2 διπλασιάσει το δημόσιο κεφάλαιο μέχρι το 2015, δηλ. σε 2500 χιλμ. αυτοκινητοδρόμων, κάνει υπερταχεία σιδηροδρομική σύνδεση Αθήνας – Θεσσαλονίκης, τρεις σύγχρονους λιμένες, πέντε σύγχρονα αεροδρόμια και πενήντα λιμένες αναψυχής, τότε εκτιμούμε (βασιζόμενοι σε μελέτη των Easterly και Rebello (1993)) ότι ο ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης θα αυξηθεί κατά 0,7% και η συνολική παραγωγικότητα της οικονομίας κατά 35-40%. Οικογενειακά εισοδήματα θα αυξηθούν κατά 8% σε δέκα χρόνια από την βελτίωση της υποδομής και μόνο.

Όλοι γνωρίζουν την ανεπάρκεια του εκπαιδευτικού συστήματος και την αδυναμία του να προετοιμάσει τους Έλληνες για τις απαιτήσεις των αναπτυγμένων οικονομιών, ιδιαίτερα αυτών που βασίζονται σε τεχνολογικά προηγμένες υπηρεσίες. Τα στοιχεία είναι σαρωτικά: χαμηλή παραγωγικότητα του Ελληνικού εργατικού δυναμικού (στο 80% της ΕΕ-27), απογοητευτική επίδοση των Ελληνόπουλων 15 ετών στις εξετάσεις PISA (28^{οι} από 30 χώρες του ΟΟΣΑ), οξύτατη ανεπάρκεια τεχνολογικών εφευρέσεων και ευρισιτεχνιών (0,2% των διπλωμάτων ευρισιτεχνείας στην ΕΕ απονέμονται σε Έλληνες, 10 φορές λιγότερα από ότι αναλογούν στο πληθυσμό). Και το πλέον συντριπτικό από όλα τα στοιχεία είναι η συγκλονιστική ανεπάρκεια της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο να προετοιμάζει τους νέους για απασχόληση στον ιδιωτικό τομέα: το πτυχίο ΑΕΙ βελτιώνει μισθούς κατά μόνο 32%, δηλ. 300 ευρώ τον μήνα (έναντι 61% στην ΕΕ) [Ψαχαρόπουλος (2004, 2009)], αποφέροντας έτσι απόδοση 3,5% στο κόστος της εκπαίδευσης (έναντι 7% στην ΕΕ).

Υπαίτιοι είναι οι κυβερνήσεις, και οι ψηφοφόροι που τις κρατούν στην εξουσία. Αρκούνταν να επενδύουν στην εκπαίδευση, σαν ποσοστό του ΑΕΠ, 2% λιγότερο από τις άλλες χώρες της ΕΕ. Το κύριο πρόβλημα όμως παραμένει η σπάταλη και απηρχαιωμένη εκπαιδευτική διοίκηση. Για να βελτιωθεί η Ελληνική εκπαίδευση στα Ευρωπαϊκά

επίπεδα προτείνουμε να τα μιμηθούμε με αποκέντρωση και δημιουργία άμιλλας μεταξύ ιδρυμάτων. Συγκεκριμένα, προτείνουμε:

Πρόταση 8: Ανακαλούνται όλοι οι νόμοι που απαγορεύουν τα ιδιωτικά πανεπιστήμια και την αστυνομική παρουσία στους πανεπιστημιακούς χώρους. Η χρηματοδότηση και επίβλεψη των δημοσίων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων μεταφέρεται από το Υπουργείο Παιδείας σε περιφερειακές κυβερνήσεις. Νομοθετείται σύστημα διαπίστευσης (accreditation) όλων των πανεπιστημίων που διοικείται από ανεξάρτητη αρχή, και το Υπουργείο Παιδείας αποκτά επιτελικό χαρακτήρα.

Πρόταση 9: Για περίοδο δύο ετών (2011-2013), αίρεται προσωρινά η αυτοδιαχείριση των τριτοβαθμίων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων (όπως στην πρώην Ανατολική Γερμανία στην δεκαετία του 1990), και ανατίθενται σε επιτροπές διακεκριμένων πανεπιστημιακών, Ελλήνων και ξένων που αξιολογούν όλα τα μελη ΔΕΠ, το διοικητικό προσωπικό και τους σπουδαστές σύμφωνα με διεθνή κριτήρια. Πλεονάζον προσωπικό κάθε βαθμίδας απομακρύνεται σύμφωνα με την Πρόταση 5. Σπουδαστές που απορρίπτονται απομακρύνονται και προετοιμάζονται για την αγορά εργασίας. Μετά την πάροδο δύο ετών, τα ιδρύματα ανακτούν αυτοδιοίκηση και αυτοδιαχείριση (όπως στην Μ. Βρετανία) με πλήρη εξουσία στην οικονομική διαχείριση, πρόσληψη προσωπικού, καθορισμό αμοιβών και διδάκτρων και αριθμού εισερχομένων σπουδαστών.

Πρόταση 10: Όλα τα πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα αξιολογούνται το 2013-14 από επιτροπές Ελλήνων πανεπιστημιακών. Ο αριθμός των διδασκόντων μειώνεται στον μέσο όρο της ΕΕ, και οι απολαβές τους αυξάνονται σύμφωνα με την Πρόταση 6.

Εκτιμούμε ότι με την συνδυασμένη εφαρμογή των Προτάσεων 7-9 θα διπλασιαστεί ο ρυθμός απόδοσης στην εκπαίδευση φθάνοντας στο 7% συμβάλλοντας στην αύξηση του ρυθμού οικονομικής μεγέθυνσης κατά 0,9%.

5. ΑΓΟΡΕΣ ΚΑΙ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

Οι κρατικές παρεμβάσεις στις αγορές εργασίας, προϊόντων και υπηρεσιών επιδιώκουν τον περιορισμό του ανταγωνισμού, διατήρηση υψηλών τιμών και περιθωρίων κέρδους, και προστασία προνομίων και συμφερόντων όσων συνεργάζονται με τον πολιτικό κόσμο. Σαν αποτέλεσμα οι Ελληνικές αγορές προϊόντων και υπηρεσιών είναι οι πλέον στρεβλωμένες μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ, με την αγορά εργασίας να καταλαμβάνει την 5^η θέση. Δεν είναι παράδοξο που οι επιχειρήσεις διστάζουν να προσλαμβάνουν εργάτες ακόμα και σε ευμενείς συνθήκες: είναι αδύνατον να απολύσουν όταν οι συνθήκες χειροτερεύουν. Αποτέλεσμα είναι να πέσει η ανταγωνιστικότητα της Ελληνικής οικονομίας στην 26^η θέση της ΕΕ-27, να ανέβει η ανεργία μεταξύ των νέων στο 20%, και να αποθαρρύνονται οι ξένες επενδύσεις (που είναι περίπου 1% του ΑΕΠ στην Ελλάδα έναντι του 4% στην ΕΕ-27).

Ο ΟΟΣΑ εκτιμά ότι εξάλειψη του ασφυκτικού ελέγχου των αγορών από το κράτος θα προσθέσει 15% στο ΑΕΠ μέσα στα επόμενα χρόνια και θα αυξήσει τις ξένες επενδύσεις. Εκτιμούμε ότι εάν οι ξένες επενδύσεις στην Ελλάδα φθάσουν στο επίπεδο της ΕΕ-27, ο ετήσιος ρυθμός οικονομικής μεγέθυνσης θα αυξηθεί κατά 0,5%. Στοιχεία του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας δείχνουν ότι κατά την περίοδο 1976-1988 χάθηκαν, εξαιτίας νομίμων απεργιών, 0,36 εργάσιμες μέρες ανά 1 εκατομμύριο κατοίκων στην Ελλάδα, έναντι 0,06 στις ΗΠΑ και 0,14 στην Ιταλία και την Ισπανία.

Γιά να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα των αγορών και να εναρμονισθούν οι εργασιακές σχέσεις με αυτές στην ΕΕ προτείνουμε τα εξής.

Πρόταση 11: Νομοθετείται χρονοδιάγραμμα απελευθέρωσης μέχρι το 2015 όλων των αγορών εργασίας, αγαθών και υπηρεσιών καθώς και όλων των κλειστών επαγγελματιών. Ακυρώνονται όλοι οι νόμοι που ρυθμίζουν περιθώρια κέρδους, τιμές και ελάχιστο ωρομίσθιο. Αίρεται κάθε περιορισμός δημιουργίας ή λειτουργίας συγκοινωνιακών επιχειρήσεων. Μία ανεξάρτητη και επαρκώς στελεχωμένη Επιτροπή Ανταγωνισμού αναλαμβάνει την επίβλεψη όλων των αγορών, προσβάλλει μέσω της δικαιοσύνης κάθε είδος μονοπωλιακές πρακτικές, και εγγυάται απροσκόπητη είσοδο και αποτελεσματικό ανταγωνισμό.

Πρόταση 12: Αναδιοργανώνεται το εθνικό πλαίσιο συλλογικών συμβάσεων εργασίας ώστε να επιτρέπονται για μεμονωμένες επιχειρήσεις και βιομηχανικούς κλάδους αλλά να έχουν συμβουλευτικό χαρακτήρα σε εθνικό επίπεδο. Οι συμβάσεις ρυθμίζουν αμοιβές και όρους εργασίας, καθώς και αποζημίωση για απολυμένους. Νόμοι που περιορίζουν απολύσεις τροποποιούνται. Απεργιακές αποφάσεις σωματείων απαιτούν πλειοψηφία των μελών τους σε μυστικές ψηφοφορίες που επιβλέπονται από την Επιτροπή Ανταγωνισμού ή από δικαστικούς αντιπροσώπους.

6. ΣΥΝΤΑΞΕΙΣ, ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ, ΦΟΡΟΙ

Τριάντα χρόνια δημοσιονομικών ελλειμμάτων με μέσο όρο 7,5% του ΑΕΠ έχουν φέρει το κράτος στο χείλος του γκρεμού, με το δημόσιο χρέος στο 130% του ΑΕΠ και τους πιστωτές μας απρόθυμους να μας δανείσουν με επιτόκιο κάτω από 12%. Η έκλυτη σπατάλη και η αβεβαιότητα για το μέλλον τους αποθαρρύνουν. Το 2007, η κυβέρνηση δαπάνησε 45% του εθνικού εισοδήματος και συνέλεξε λιγότερο από 40% σε φόρους. Οι φορολογικές υπηρεσίες και η πολιτική τους ηγεσία απέτυχαν να συλλέξουν η καταχράστικαν ένα τέταρτο των νομίμων φόρων. Παρόλα αυτά, οι φόροι στα κέρδη και αποθεματικά είναι από τους υψηλότερους της ΕΕ-27. Πληθώρα πολυεθνικών και Ελληνικών επιχειρήσεων εγκαταλείπουν την Ελλάδα.

Η δημοσιονομική κρίση επιδεινώνεται από την απελπιστική κατάσταση των συστημάτων ασφάλισης και υγείας. Η Ελλάδα είναι η μόνη χώρα του ΟΟΣΑ χωρίς ατομικούς συνταξιοδοτικούς λογαριασμούς (ΑΣΛ), ενώ οι συντάξεις είναι οι πλέον γενναιόδωρες: πληρώνουν 96% των μέσων αποδοχών, αρχίζουν από ηλικία 58 ετών και κοστίζουν 13,5% του ΑΕΠ. Αντιθέτως, στις χώρες του ΟΟΣΑ οι συντάξεις πληρώνουν κατά μέσο όρο 61% των αποδοχών, αρχίζουν από ηλικία 63 ετών και κοστίζουν 10% του ΑΕΠ.

Η διοίκηση των δημοσίων νοσοκομείων στελεχώνεται με πολιτικά κριτήρια, και λειτουργεί ανεξέλεγκτα και χωρίς προϋπολογισμούς. Η χρήση φαρμάκων είναι υπερβολική. Αποτέλεσμα: δημιουργούνται ελλείμματα που είναι συνολικά 2% του ΑΕΠ. Η έλλειψη εκπαιδευμένου προσωπικού είναι τεράστια, οι γιατροί και νοσοκόμοι δεν αμοιβονται επαρκώς και σαν αποτέλεσμα είναι επιρρεπείς σε δωροδοκίες από ασθενείς που απλά επιθυμούν περίθαλψη ποιότητας. Αποτέλεσμα: οι Ελληνίδες ζουν τώρα δύο χρόνια λιγότερα από τις Ισπανίδες, ενώ ζούσαν το ίδιο το 1960.

Γιά να μειωθεί το βάρος που επιβάλλει το ασφαλιστικό σύστημα στα οικονομικά του κράτους, να περιορισθεί η φοροδιαφυγή και να βελτιωθεί η ποιότητα της περίθαλψης, προτείνουμε τέσσερες μεταρρυθμίσεις που θα φέρουν την Ελλάδα στα επίπεδα της ΕΕ, θα ισοζυγίσουν τον προϋπολογισμό, θα αυξήσουν τις αποταμιεύσεις και θα επιταχύνουν την οικονομική ανάπτυξη.

Πρόταση 13: Η συνταξιοδότηση γίνεται σε ηλικία 63 ετών, κατά μέσο όρο με τις συντάξεις στο 65% των αποδοχών. Προσωπικές επιλογές για ΑΣΛ επιτρέπουν επαύξηση αυτού τού ποσού.

Εκτιμούμε ότι η συμβολή των δημοσίων οικονομικών στο ασφαλιστικό σύστημα θα μειωθεί κατά 6% του ΑΕΠ, από το 13,4% που είναι τώρα, στο 7% του ΑΕΠ, εξοικονομώντας περίπου 20 δις. ευρώ για το κράτος.

Πρόταση 14: Συντάξεις και κοινωνική ασφάλιση οργανώνονται σε σύστημα εν μέρει βασιζόμενο σε ατομικούς συνταξιοδοτικούς λογαριασμούς, και οι αντίστοιχοι πόροι επενδύονται σε κάθε μορφής χρηματιστηριακές και τραπεζικές αξίες στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Ένας μικρός φόρος θα απαιτηθεί για να εξασφαλισθεί αξιοπρεπής ελάχιστη σύνταξη για όλους.

Εκτιμούμε ότι σε μία δεκαετία, 5% του ΑΕΠ θα τοποθετηθεί σε ΑΣΛ, αυξάνοντας έτσι και την εθνική αποταμίευση και επιφέροντας αύξηση 0,8% στο ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης. Αναγνωρίζουμε όμως ότι η μεταβατική περίοδος θα επιβαρύνει τους εργαζομένους και συνεπώς απαιτεί έντεχνη εκτέλεση.

Πρόταση 15: Η σοβαρή φοροδιαφυγή είναι αδίκημα τιμωρητέο με πρόστιμα και φυλάκιση. Οι φορολογικές δηλώσεις ευπόρων και ελευθέρων επαγγελματιών ελέγχονται συστηματικά και ανώνυμα. Οι εκπτώσεις που διεκδικούν φορολογούμενοι αγοραστής/πωλητές διασταυρώνονται αυτόματα με τις δηλώσεις των υπολοίπων συναλλασσομένων.

Εκτιμούμε ότι μέτρα τέτοιου είδους θα περιορίσουν την διαφυγή εμμέσων και αμέσων φόρων στο ήμισυ και θα αυξήσουν την συλλογή νομίμων φόρων κατά 2,5% του ΑΕΠ, δηλαδή άνω των 8 δις. το 2015.

Πρόταση 16: Τα δημόσια νοσοκομεία οργανώνονται ως αυτοτελή ιδρύματα που περιθάλπουν ασθενείς και αποζημιώνονται από ιδιωτικές ασφαλιστικές εταιρείες

μέσω ενός συστήματος υποχρεωτικής ασφάλισης υγείας υπό την επίβλεψη του κράτους.

Είναι δύσκολο να εκτιμηθούν οι οικονομικές επιπτώσεις της πρότασης αυτής δεδομένης επίσης και της συνεχιζόμενης γήρανσης του Ελληνικού πληθυσμού. Αλλά τέτοια συστήματα λειτουργούν επιτυχώς σε άλλες χώρες της Ευρώπης που επίσης γηράσκουν.

Οι ξένες επενδύσεις ωθούν την οικονομική ανάπτυξη παντού. Για να φθάσει η Ελλάδα τουλάχιστον το μέσο επίπεδο της ΕΕ, προτείνουμε δραστική μείωση των φόρων για άτομα και επιχειρήσεις με παράλληλη μέριμνα για τα οικονομικά αδύνατα στρώματα και τους συνταξιούχους. Τονίζουμε ότι και η ανισότητα και η φτώχεια το 2008 φερνουν την Ελλάδα στην τρίτη χειρότερη θέση της ΕΕ.

Πρόταση 17: Όλοι οι άμεσοι φόροι στις επιχειρήσεις μειώνονται στο 10%, όπως στην Κύπρο· οι κρατήσεις για κοινωνική ασφάλιση μειώνονται βαθμιαία μέχρι το 2015 κατά το ένα τρίτο. Το φορολογικό σύστημα αναμορφώνεται, με τους φόρους εισοδήματος μειούμενους κατά το ήμισυ, και συνδυάζεται με σύγχρονο ασφαλιστικό σύστημα του τύπου αρνητικού φόρου που εγγυάται ελάχιστο εισόδημα για εργαζομένους και συνταξιούχους.

Ακόμα και χωρίς αύξηση της οικονομικής δραστηριότητας, εκτιμούμε ότι το άμεσο κόστος της πρότασης αυτής δεν θα υπερβεί το 4% του ΑΕΠ (10 δις. ευρώ) το 2011, και θα ανέλθει στο 9,5% (24 δις.) το 2015. Επιπλέον, θα απαιτηθούν 4 δις. για οικονομική υποστήριξη των ασθενεστερών στρωμάτων και 6,5 δις. για την βελτίωση αποδοχών δημοσίων υπαλλήλων (σύμφωνα με την Πρόταση 5). Μείωση των φόρων, αύξηση αποδοχών δημοσίων υπαλλήλων και κοινωνικές δαπάνες θα φθάσουν το 2015 να κοστίζουν συνολικά 34,5 δις. τον χρόνο. Το ποσό αυτό θα εξοικονομηθεί από μείωση δαπανών για συντάξεις (κατά 20 δις. σύμφωνα με την Πρόταση 13) και μείωση της φοροδιαφυγής (κατά 6 δις. σύμφωνα με την Πρόταση 15). Ακόμα 8 δις. θα προκύψουν από την αύξηση της φορολογήσιμης ύλης (λόγω της μείωσης φόρων) που προβλέπουμε ότι θα φθάσει 75 δις. τα επόμενα πέντε χρόνια. Επίσης, η καταπολέμηση της διαφθοράς, Πρόταση 3, θα έχει ευεργετικά αποτελέσματα και στην ανισότητα, μειώνοντας έτσι και την οικονομική επιβάρυνση στο ασφαλιστικό σύστημα πρόνοιας.

Θα επιτρέψουν αυτές οι προτάσεις την Ελλάδα πράγματι να ανταπεξέλθει στο βάρος του υπέρογκου χρέους της; Εάν όλες οι προτάσεις γίνουν αποδεκτές από την Ελληνική κοινωνία, τότε η συμβολή στην οικονομική ανάπτυξη από την πάταξη της διαφθοράς, την βελτίωση των υποδομών και της εκπαίδευσης, την μεταρρύθμιση του ασφαλιστικού συστήματος και την αύξηση των άμεσων ξένων επενδύσεων συνολικά ανυψώνουν το ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης κατά σχεδόν 4% πάνω από το 2-3% των προηγούμενων ετών. Και εάν συνυπολογισθεί ο πληθωρισμός σε 2%, τότε το ονομαστικό εισόδημα μπορεί να αυξάνεται με ρυθμό 8-9%, αρκετά ταχύτερα από την αύξηση του χρέους, απομακρύνοντας έτσι το φάσμα της χρεωκοπίας. Αυτό αρκεί όχι μόνο για να εξαλείψει τους φόβους της διεθνούς οικονομικής κοινότητας, αλλά και να μετατρέψει μέχρι το 2020 την Ελλάδα σε μεσογειακό «τίγρη» με βιοτικό επίπεδο σαν αυτό της Ολλανδίας σήμερα. Απαιτείται, με άλλα λόγια, τολμηρό μεταρρυθμιστικό πνεύμα, αντίστοιχο

εκείνου που επέτρεψε στον Ελευθέριο Βενιζέλο στις αρχές του εικοστού αιώνα να αλλάξει την πορεία της Ελλάδας.

6 Οκτωβρίου 2010

ΠΗΓΕΣ

- Βαγιανός, Δημήτρης, Νίκος Βέττας, και Κώστας Μεγύρ. 2010. “Η Οικονομική Κρίση στην Ελλάδα: Μεταρρυθμίσεις και Ευκαιρίες σε μία Κρίσιμη Συγκυρία.” <http://Greekeconomistsforreform.com>.
- Easterly, William, and Sergio Rebelo. 1993. “Fiscal Policy and Economic Growth”. *Journal of Monetary Economics* 32: 417-458.
- European Commission. 2010. *AMECO Database*. Directorate General for Economic and Financial Affairs.
http://ec.europa.eu/economy_finance/db_indicators/ameco/index_en.htm
- Eurostat, various databases.
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>
- Eurostat. 2010. *Living Conditions in 2008*. News Release 10/2010. January 18.
- Eurostat. 2010. “Gini Coefficient.” September 19.
http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ilc_di12&lang=en
- Feldstein, Martin. 1974. “Social Security, Induced Retirement and Aggregate Capital Accumulation.” *Journal of Political Economy*, 82: 905-926.
- Guio, Anne-Catherine. 2005. “Income Poverty and Social Exclusion in the EU25.” *Statistics in Focus, Population and Social Conditions*. Eurostat, 13/2005.
- Kaufmann, Daniel. 2010. “Can Corruption Adversely Affect Public Finances in Industrialized Countries?” Brookings Institution, April 19.
http://www.brookings.edu/opinions/2010/0419_corruption_kaufmann.aspx
- Mauro, Paolo. 1995. “Corruption and Growth.” *The Quarterly Journal of Economics* 110(3): 681-712.
- Μητράκος, Θεόδωρος, Πάνος Τσακλόγλου, και Ιωάννης Χολέζας. 2009. “Προσδιοριστικοί Παράγοντες του Ύψους των Μισθών στην Ελλάδα με Έμφαση στους Μισθούς των Αποφοίτων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης.” Αθήνα.
- Psacharopoulos, George and H.A. Patrinos. 2004. “Returns to Investment in Education: A Further Update.” *Education Economics* 12: 111-134.
- Psacharopoulos, George. 2009. “Returns to Investment in Higher Education: A European Survey” March 5.
- World Bank. 2010. *Worldwide Governance Indicators*.
<http://info.worldbank.org/governance/wgi/index.asp>

